Punkt i protokollet PR 69/2018 rd

Plenum

Tisdag 19.6.2018 kl. 14.10—18.52

8. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till gymnasielag samt lagar om ändring av lagen om anordnande av studentexamen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

Regeringens proposition RP 41/2018 rd
Lagmotion LM 48/2015 rd, 37/2016 rd
Utskottets betänkande KuUB 2/2018 rd

Andra behandlingen

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Ärende 8 på dagordningen presenteras för andra behandling. Innehållet har godkänts i första behandlingen och lagförslagen kan nu antas eller förkastas.

Debatt

14.13 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Jo tämän hallituksen lakiesityksen ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käytiin tässä salissa varsin hyvä ja myöskin seikkaperäinen keskustelu lain sisällöistä, lukiokoulutuksen tulevaisuudesta ja myöskin lukiokoulutuksen yleissivistävyyden merkityksestä erityisesti, kun otetaan huomioon työmarkkinoilla tapahtuvat muutokset, jotka vielä entuudestaan alleviivaavat yleissivistyksen merkitystä ja myöskin hyvien perustietojen ja -taitojen omaksumista kaikille opiskelijoille.

Tässä lakiesityksessä on paljon hyvää, mutta sen käsittelyn yhteydessä on myöskin herännyt huolenaiheita, joihin ei suoranaisesti vastata lakiesityksen myötä ja jotka muun muassa liittyvät lukiolaisten kokemaan stressiin ja kuormitukseen mutta toisaalta myöskin toisen asteen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja toisen asteen, sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen, tulevaisuuteen siinä, miten hyvin tätä kehitysyhteistyötä tällä hetkellä tehdään, niin että myöskin huomioidaan toista astetta kokonaisuutena.

Valiokunnan kuulemisten yhteydessä nousi oikeastaan yllättävän voimakkaasti monissa asiantuntijapuheenvuoroissa esille huoli suomalaisten lukiolaisten kokemasta kuormituksesta ja stressistä, jotka myöskin ovat olleet kasvamaan päin. Mielestäni tämä on ikään kuin sellainen koulutuspoliittinen ulottuvuus, johon myöskin päättäjien pitää suhtautua vakavasti silloin, kun puhutaan lukiokoulutuksesta, sen roolista ja sen kehittämisestä.

Tämä valintakoeuudistus, joka nyt on tehty ja josta valitettavasti ei ole ollut mahdollisuutta keskustella tässä salissa sen takia, että sitä ei ole toimeenpantu lainsäädännön kautta, ja joka entuudestaan vahvistaa ylioppilaskirjoitusten merkitystä, tulee kyllä vasemmistoliiton näkemyksen mukaan entuudestaan pahentamaan stressiä ja kuormitukseen liittyvää ongelmaa. Nähdään myöskin, että se on taas yksi askel pois tästä yleissivistävästä merkityksestä, joka pakottaa opiskelijoita erikoistumaan entistä aikaisemmassa vaiheessa opintoja. Eli yksi ikään kuin vastaus stressiin ja kuormitukseen liittyviin ongelmiin olisi se,

että palautetaan tämä yleissivistävä lähtökohta silloin, kun puhutaan lukiokoulutuksesta ja sen kehittämisestä.

Toinen vastaus, mikä on nostettu esille, liittyy opinto-ohjaukseen ja sen vahvistamiseen, ja siltä osin nämä velvoitteet nyt tämän lukiolakiesityksen mukaan kyllä vahvistuvat. Jo aikaisemmin on lisätty opinto-ohjausta lukioiden kurssitarjonnassa, mutta erityisesti opiskelijajärjestöt painottivat sitä, että sen lisäksi, että on tällaista ryhmämuotoista yhteistä opinto-ohjausta, pitää myöskin turvata riittävät resurssit henkilökohtaiseen opinto-ohjaukseen lukioissa.

Esitän tässä seuraavanlaisen lausumaesityksen, jonka idea on nimenomaan vahvistaa yksilöllistä opinto-ohjausta ja sen laatua. Lausumaehdotus kuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että lukioiden opinto-ohjauksen laatu ja saatavuus turvataan säätämällä asetuksella enimmäisohjattavien määrä 200 opiskelijaan opinto-ohjaajaa kohden.”

Toinen huolenaihe, joka on noussut tämän lain käsittelyn yhteydessä, liittyy, kuten mainitsin, toisen asteen kokonaisuuteen. Nyt tehtiin ensin tämä ammatillisen koulutuksen reformi ja vasta sen jälkeen tämä lukiolain uudistus. Tämän lain yhteydessä on paljon painotettu lukioiden ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja tuodaan myöskin ihan uusia velvoitteita yhteistyön vahvistamiseen. Se on sinänsä kannatettavaa, mutta liian vähälle huomiolle on jäänyt sitten ammatillisen koulutuksen ja lukioiden välinen yhteistyö ja se, mikä näiden eri koulutuspolkujen ikään kuin rooli ja funktio pitäisi olla suhteessa toisiinsa.

Jonkun verran myöskin on nyt herännyt huolta siitä, että nämä opintopolut jatkossa eriytyvät entistä voimakkaammin. Lukiokoulutukseen tuodaan nyt oma opintopistejärjestelmä, joka ei kuitenkaan ole samanlainen kuin se opintopistejärjestelmä, jota käytetään korkeakouluissa, eikä myöskään yhteismitallinen sen osaamispistejärjestelmän kanssa, mikä ammatillisella puolella on käytössä. Lukion tarkoitusta kuvailevasta lakipykälästä jätettiin myöskin pois siellä ennen ollut maininta siitä, että lukiokoulutus antaa valmiuksia jatkaa ammatillisessa koulutuksessa, mikä on herättänyt ihmetystä erityisesti oppositiopuolueissa.

Toinen tapa, millä näyttäisivät eri koulutuspolut toisella asteella eriytyvän, liittyy opinto-ohjauksen jälkiohjausvelvoitteeseen, joka nyt tämän lukiolain myötä tuodaan lukiolaisille. Eli koulutuksen jo suorittaneille opiskelijoille taataan mahdollisuus jälkiohjaukseen, mutta vastaavankaltaista velvoitetta ei ammatillisen koulutuksen puolella ole siitä huolimatta, että olettaisi, että tarve tämänkaltaisille tuki- ja ohjauskeinoille ja nivelvaiheen palveluille on vähintäänkin yhtä suuri ammatillisen koulutuksen puolella. Siksi teen toisen lausumaehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että laissa ammatillisesta koulutuksesta säädetään, koulutusten erilaisuus huomioon ottaen, lukiolakiesityksen tapaan ohjausvelvoite oppilaitoksille tilanteessa, jossa opiskelija valmistuu ammatilliseen tutkintoon.”

14.20 **Sofia Vikman kok:** Arvoisa puhemies! Uusi lukiolaki on erittäin hyvä ja vastaa lukiokoulutuksen nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin. Laki vahvistaa lukiokoulutuksen tehtävää toimia korkeakouluopintoihin valmistavana yleissivistävänä koulutuksena.

Uusi laki on kansainvälinen ja tulevaisuusorientoitunut. Uudessa lukiossa jokaisen lukiolaisen yksilöllinen potentiaali tuodaan nykyistä paremmin esiin. Uusi lukio antaa opiskelijalle tilaa kukoistaa ja tavoitella parasta mahdollista tulevaisuutta ja hyödyntää omia yksilöllisiä vahvuuksiaan.

Lukion suurin muutos on siirtymä kurssipohjaisesta tutkinnosta opintopisteisiin. Näin mahdollistetaan uudenlaiset oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet ja monitieteellinen orientaatio. Lukiot ja opiskelijat saavat lisää liikkumavaraa, ja opintopoluista tulee näin yksilöllisempiä.

Uusi laki myös parantaa merkittävästi opiskelijan asemaa. Henkilökohtaista opinto-ohjausta lisätään. Lukion ohjausvelvoite ei myöskään jatkossa enää lopu ylioppilaskirjoituksiin, vaan jälkiohjausta esimerkiksi tulevaisuuden koulutusalavalintoihin annetaan myös lukiosta valmistumisen jälkeen. Henkilökohtainen ohjaus pitää yllä motivaatiota oppia ja kehittyä. Näin lukio antaa nuorelle näköalan omista vahvuuksista, tulevaisuuden haaveista ja tavoitteista. Lukiolle tulee myös velvoite tarjota aina tarpeen vaatiessa erityisopetusta. Aiemmin tätä velvoitetta ei ole ollut, joten parannus on opiskelijan näkökulmasta merkittävä.

Lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyö tiivistyy. Jokaiselle mahdollistetaan kurkistukset korkeakouluopintoihin jo lukion aikana. Käytännön kokemus korkeakouluopinnoista antaa lukiolaiselle huomattavasti enemmän näkemystä tulevaisuuden valintoihin kuin pelkkä opinto-ohjaus voisi antaa.

Uusi lukio on yhä kansainvälisempi ja myös lähempänä työelämää. Jokaisella on jatkossa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa kansainvälistymisjakso ja erilaista työelämään tutustumista.

Arvoisa puhemies! Pidän erittäin hyvänä myös sitä, että uutta lukiolakia tukevat hallituksen kehysriihessä tekemät hyvät päätökset. Hallitus nimittäin päätti, että lukioiden rahoitusta vahvistetaan 4 miljoonalla eurolla vuodelle 2021 ja 8,5 miljoonalla eurolla vuodesta 2022 lukien. Kehysriihessä päätettiin myös elokuussa 2019 voimaan tulevasta oppimateriaalilisästä, jonka ansiosta kenenkään lukio-opinnot eivät enää keskeydy rahanpuutteen vuoksi.

Pidän tärkeänä myös sitä, että sivistysvaliokunnan mietinnössä nostetaan esiin taito- ja taideaineet ja niiden merkittävä rooli lukion yleissivistävän tehtävän kannalta. Valiokunnan mukaan nämä aineet onkin nähtävä yhdenvertaisina ylioppilastutkintoon sisältyvien aineiden kanssa. Opetushallituksen kehittämä lukiodiplomi tarjoaa lukioiden opiskelijoille mahdollisuuden antaa erityinen näyttö osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan taito- ja taideaineissa. Diplomin suorittamisen mahdollistaminen on kuitenkin ollut lukioille vapaaehtoista, mikä on opiskelijoiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien kannalta ollut ongelmallista. Turvaamalla yhtäläiset mahdollisuudet kaikille opiskelijoille lukiosta riippumatta vahvistetaan lukiokoulutuksen yleissivistävän tehtävän toteutumista koko maassa ja tasoitetaan taustoista riippuvia eroja taito- ja taideaineiden opiskelussa.

Kaiken kaikkiaan tämä on erittäin hyvä lakikokonaisuus ja sivistysvaliokunta on mietinnössään tehnyt oikein hyvää työtä.

14.25 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Olen tyytyväinen siihen, että tällä hallituskaudella on pystytty tekemään merkittäviä uudistuksia myös sivistyksen alueelle: varhaiskasvatuslaki on tänään hyväksytty sivistysvaliokunnassa, perusopetukseen on tehty merkittäviä uudistuksia ja panostuksia, korkeakoulupuolella on tehty uudistuksia, ja nyt käsittelyssä on lukiolaki, joka myös on itse asiassa pitkään odottanut uudistamista. Olen tyytyväinen siihen, että tämäkin uudistus nyt etenee.

Tässä uudistuksessa ennen muuta halutaan vahvistaa lukiota tulevaisuudessa, vahvistaa lukion vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluopintoihin valmistavana koulutuksena ja toisaalta vahvistaa koulutuksen laatua ja myös lukion oppimistuloksia.

On myönteistä myös se, että tuleville vuosille on kehysriihessä päätetty varata lisäpanostuksia lukion rahoitukseen, niin että ensi vaalikaudella lisämäärärahoja tulisi 4 miljoonaa euroa vuonna 21 ja 8,5 miljoonaa euroa vuonna 22. Ne ovat merkittäviä panostuksia, ja itse asiassa aika pitkään lukio-opetus on odottanut tätä uudistusta.

Itse olen entinen opettaja — tai ehkä opettaja läpi elämäni — ja muistan, kuinka pitkään oli tilanne se, että meillä tehtiin jo uudistuksia ja sitten lukiopuoli oli se, jossa palattiin hyvin opettajajohtoiseen opetusjärjestelmään ja toisaalta sitten myös järjestelmään, missä ei käytetty sillä tavalla esimerkiksi uutta digitekniikkaa kuin nämä tämän päivän lukiolaiset ovat käyttäneet jo lapsuudestaan asti. Ja nyt näitä päivityksiä ja korjauksia on tehty, niin että esimerkiksi lukiokirjoitukset saadaan lopulta sähköiseen muotoon. Siellä varmasti vielä tehtävää riittää.

Lukioissa tämän lukiouudistuksen pohjalta siirrytään isona uudistuksena kurssipohjaisesta järjestelmästä opintopistejärjestelmään, ja tämä nimenomaan mahdollistaa oppiaine- ja tieteenalarajat ylittävien koulutussisältöjen tuottamisen ja antaa itse asiassa lisää päätösvaltaa lukioille mutta ennen muuta opiskelijoille itselleen suhteessa siihen, millaista osaamista lukiossa tuotetaan ja hankitaan.

Yksilöllisemmät opinpolut vahvistavat yksilöllistä opiskelua ja jokaisen henkilökohtaisia unelmia ja tavoitteita. Uudessa laissa siis vahvistetaan ennen muuta sitä, että jokainen lukiolainen otetaan huomioon yksilönä: lisätään henkilökohtaista ohjausta ja tuodaan uutena myös erityisopetus lukioihin.

Itse olen jo kohtuullisen pitkään ollut ylioppilas, ja omista lukiovuosista on aikaa vierähtänyt paljon, mutta muistan sen, miten vielä 90-luvulla itse asiassa vaikkapa erilaisiin lukihäiriöihin ja muihin puututtiin aivan viime hetkellä, saatiin todistuksia niille oppilaille, jotka tarvitsivat sitä lukiokirjoituksia varten. Tänä päivänä onneksi tällaista apua on jo saanut lukiossa pidempäänkin, ja nyt erityisopetuksen myötä tuetaan erilaisia oppijoita lukiotielläkin.

Myönteistä on myös se, että lukioille tulee jälkiohjausvelvoite eli tarjoamme jatkossa lukiolaisille tai sitten opiskelijoille ohjausta myös ylioppilaaksi valmistumisen jälkeen. Ja lukioihin lisätään myös tällaiset pienet tulevaisuuskurkistukset korkeakouluopintoihin ja toisaalta myös työelämään — ne ovat enemmän kuin tervetulleita — sekä sisällytetään ylioppilastutkintoon kansainvälistymisjakso, jota itse asiassa kokoomuksen lukion uudistamisraportissa rehtori ja kansanedustaja Vahasalon kanssa esitimme viime vaalikaudella. Olemme erittäin tyytyväisiä edustaja Vahasalon kanssa siitä, että nämä nyt etenevät eteenpäin.

Myös tiettyjä uudistuksia ylioppilaskokeisiin on tulossa, muun muassa rajoitus uusia kirjoituksia poistetaan, ja sitä kautta helpotetaan myös jatko-opintoihin pääsyä.

Ehkä kaikista keskeisimpänä on nimenomaan se, että lukiolaki parantaa lukiolaisen eli jokaisen opiskelijan asemaa. Eli tarjolla on enemmän henkilökohtaista ohjausta opiskeluun ja tulevaisuuden koulutusvalintoihin, ja opintojen aikana tarjotaan laajasti tukea oppimiseen ja tarvittaessa myös sitä erityisopetusta, kuten äsken totesin.

Uusi lukio on myös kansainvälisempi ja lähempänä työelämää, eli otamme selkeän askeleen siihen suuntaan, mihin yhteiskunta itse asiassa on jo monella muulla saralla mennyt.

Tämä on erittäin hieno, tervetullut uudistus, ja olen tyytyväinen, että tämä hallitus ministeri Grahn-Laasosen johdolla on pystynyt tekemään nämä kaikki uudistukset, jotka nyt ulottuvat varhaiskasvatuksesta peruskoulun kautta lukioihin ja korkeakouluun ja itse asiassa täydennyskoulutukseen ja jatkokoulutukseen asti.

14.31 **Pilvi Torsti sd:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevan lukiolain ensimmäisessä käsittelyssä totesimme jo, että neljänä seikkana, joita olemme halunneet erityisesti käsittelyn aikana myös valiokuntatyössä painottaa, ovat olleet lukion yleissivistävä luonne, lukion yhteisöllisyyden tärkeys tämän yksilöllisyyttä ehkä liiaksikin painottavan lakiesityksen arjen toimeenpanossa, toisen asteen kokonaisvaltainen kehittäminen jatkossa nimenomaan tavoitteena toisen asteen tutkinto kaikille ja neljäntenä sitten työrauha ja ennakoitavuus opettajille ja opiskelijoille.

Arvoisa puhemies! Tähän lakiinhan liittyy monia tässäkin edellisissä puheenvuoroissa esiin tulleita varsin hyviä sekä parannuksia että sentyyppisiä toteamuksia, jotka ovat jo monissa lukioissa osin jo käytössäkin liittyen esimerkiksi korkeakouluyhteistyöhön ja erilaisten niin sanottujen rajapintojen tunnistamiseen, ja niitä tuodaan nyt myöskin sitten lakitasolle.

Näistä meidän nostamistamme neljästä seikasta kahden osalta, eli yleissivistävyyden ja yhteisöllisyyden osalta, saimme valiokunnan yksimieliseksi kannaksi mietinnön alkuun lukiokoulutuksen tarkoituksesta kirjaukset, jotka ovat meidän arviomme mukaan ehkä tässä kohden riittävät. Puhuin näistä laajemmin lain ensimmäisessä käsittelyssä enkä tule nyt tätä kaikkea enää tässä toistamaan, mutta korostan, että lukio on sekä yleissivistävä että yhteisöllinen, ja tämä yhteisöllisyys, sen jälkeen kun lukiosta tämä luokallisuus poistui, on kyllä semmoinen jatkuva huolenaihe, josta me kuulemme sekä nuorilta että heidän vanhemmiltaan aika usein. Esimerkiksi erilaisissa nuoria koskevissa tutkimuksissa nousee esiin yhteisön ehkä keskeisin merkitys sekä kouluviihtyvyyden ja motivaation että muun hyvinvoinnin kannalta. Eli sitä on kyllä tärkeää seurata tämän lain toteutuksessa, koska lain henki on hyvin yksilöä korostava.

Kolmas erityishuomio meillä liittyy työrauhaan ja ennakoitavuuteen, ja sen osalta haluaisin vielä tässä esittää pari kriittistä huomiota. Meillähän on tällä hetkellä vallalla tämmöinen puhe, jossa puhumme paljon koulutuksen uudistamisesta ja kehittämisestä, ja niillä tarkoitetaan hyvin monenlaisia asioita. Koulutuksen uudistaminen on ylipäänsä meillä poliittisilla päättäjillä usein semmoinen tavoite, joka tuntuu kovin innostavalta, ja totta kai järjestelmä edellyttääkin päivitystä, aikansa seuraamista ja vaatimuksien uudelleenarviointia. On kuitenkin niin, että monet tutkijat ovat tämän lukiolainkin käsittelyn yhteydessä esittäneet kriittisiä huomioita nimenomaan siitä, kuinka uudistuksia tai kehittämistä perustellaan. Niinpä pidän tärkeänä, että jatkossa eduskunnan käsitellessä erilaista koulutukseen liittyvää lainsäädäntöä meidän on hyvä olla tarkkana siitä, ovatko uudistusesitykset yleensä tutkimusperusteisia ja ovatko esitetyt keinot, joita uudistuksina meille esitellään, tutkimuksen koettelemia. Kuten tuossa aiemmin totesin, lukiolain osalta monet uudistukset ovat sellaisten asioiden lakitasolle nostamista, joita lukioissa jo tehdään, joten näiltä osin ne ovat varsin hyviä muutoksia. Ja luotamme myös siihen, että työrauha ja ennakoitavuus toteutuvat, koska tuntijakoon ei puututa ja opetussuunnitelmatyö näin ollen tehdään nykyiselle tuntijakopohjalle.

Arvoisa puhemies! SDP:n neljäs painotus liittyy toisen asteen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja on ehkä tässä isossa kuvassa samalla myös tärkein, ja siltä osin valiokunnan kä-

sittely oli pettymys ja ehkä jollain tapaa myös yllätys. Sivistysvaliokunta nimittäin päätyi äänestämään seuraavasta kirjauksesta, ja tässä ehkä kehottaisin niitä salissa olevia, jotka eivät ole valiokunnan jäseniä, kuuntelemaan tarkkaan. Siis me äänestimme tällaisesta kirjauksesta: ”Valiokunta toteaa, että laajana yhteiskunnallisena tavoitteena on tunnistettu tarve varmistaa nykyistä paremmin, että nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon. Lukiolaki kuuluu toisten asteen kokonaisuuteen ammatillisen koulutuksen kanssa. Valiokunta painottaa toisen asteen kokonaisnäkemyksen tärkeyttä ammatillisen koulutuksen reformin ja lukiolain uudistuksen tultua voimaan.” Tästä valiokunnassa emme siis saaneet yksimielisyyttä, että tämä voisi olla kirjattuna lukiolain perusteluihin.

Näin ollen teemme nyt sitten erikseen vastalauseen 2 mukaisen lausumaesityksen asiasta. Se on siellä lausuma 5, ja se kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että peräkkäin tehtyjen ammatillisen koulutuksen reformin ja lukiolain uudistuksen jälkeen hallitus huolehtii toisen asteen kokonaisvaltaisesta kehittämisestä, jotta laajasti tunnistettu yhteiskunnallinen tavoite siitä, että nuoret suorittaisivat toisen asteen tutkinnon, toteutuisi nykyistä paremmin.”

Arvoisa puhemies! Tämän lisäksi teen kaksi lausumaesitystä ja tuen kahta lausumaa, jotka edustaja Andersson jo teki. Tämä ensimmäinen esitys, jonka teen, liittyy ET-opetuksen avaamiseen kaikille avoimeksi katsomusaineeksi. Tässä laissahan ei puututa oppiaineiden sisältöihin tai oppiainejakoon, mutta elämänkatsomustiedon avaaminen olisi näilläkin reunaehdoilla mahdollista. Pidän tärkeänä, että elämänkatsomustieto saa kehittyä oppiaineena, joka on vapaasti kaikkien valittavissa. Oma kantani tässä on hyvin lähellä filosofian ja elämänkatsomustiedon opettajien kantaa viime vuoden maaliskuulta. Kävin tätä tarkemmin lain ensimmäisessä käsittelyssä läpi enkä enää palaa tähän.

Arvoisa puhemies! Toisena lausumana esitän sitten lausumaa lukiodiplomien kirjaamisesta lakiin ja asetukseen koulutuksen järjestäjää velvoittavasti. Näiden diplomien merkityshän korostuu, kun ylioppilastutkinnon rooli kasvaa korkeakouluvalinnoissa, ja meidän on siksi syytä vahvistaa tällaista portfoliotyyppistä ajattelua esimerkiksi taide- ja taitoaineissa.

Eli teen lausumat 1, 2 ja 5 vastalauseesta numero 2 edellä esitetyin perustein ja todella kannatan näitä lausumia, jotka edustaja Andersson teki liittyen opinto-ohjauksen saatavuuden resursseihin ja ammatillisen koulutuksen ohjausvelvoitteen valmisteluun. — Kiitos.

14.38 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän lyhyesti huomiota siihen, minkä edustaja Torsti toi esille, mikä liittyi tämän koko toisen asteen kehittämiseen. Nyt kun paikalla on ihan eduskunnan eturivin kansanedustajia, niin on helppo sanoa, että ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyö on modernia sivistysajattelua, ja minusta on ihan oikein, että lukiot tekevät yhteistyötä korkeakoulujen kanssa — monessakin mielessä, en käy sitä perustelemaan — mutta niin kuin lukiolain pykälissä todetaan, yhteistyö myöskin ammatillisen koulutuksen kanssa on tärkeää.

Merkittävä osa ylioppilastutkinnon suorittaneista jatkaa opiskeluaan ammattikorkeakoulussa. He voisivat jo förskottiin katsoa heitä lähellä olevia ammattiaineita, ovat ne sähkötekniikkaa, mitä tahansa, myöskin ammatillisen koulutuksen puolelta, ja tästä tällainen moderni koulutuslausuma [Puhemies koputtaa] ei hallituspuolueille kelvannut — hämmästelen.

14.39 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson otti tärkeän asian esille, ammatillisen koulutuksen ja lukion yhteistyön, ja myös perussuomalaiset on sen kannalla, että tätä yhteistyötä täytyy tiivistää.

Perussuomalaiset esittää lausumaa, joka on jaettu teidän pöydälle, jokaiselle täällä. Tämä lukiolaki pääpiirteissään on hyvä hallituksen esitys, mutta joihinkin kohtiin myös kiinnitämme erityisesti huomiota. Perussuomalaisten mielestä turvallisuuteen oppimisympäristössä, ja varsinkin tähän kiusaamiseen, pitää puuttua paljon terävämmin ja pontevammin.

Tämän vuoksi esitänkin lausumaa, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lukioiden rehtorit ja opettajat velvoitetaan puuttumaan oppilaitoksessa tapahtuvaan kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan sekä ennaltaehkäisemään näihin liittyvien ongelmien syntyä.”

Tämä on erityisen tärkeää, koska kiusaamista esiintyy myös lukiossa, ammatillisissa oppilaitoksissa, jopa päiväkodeissa. Se ei ole ainoastaan peruskoulujen ongelmana, ja Lukiolaisten Liiton vahva asiantuntijalausunto toi tämän ongelman esille kuulemisissa. Näin ollen perussuomalaiset haluaa tuoda sen myös lausumana esille, ja toivomme tietysti, että se menee läpi. — Kiitos.

14.40 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Elomaa tässä juuri edellä hyvin totesi, kiusaamisen ehkäisy on erittäin tärkeä asia.

Käsittelyssä oleva uusi lukiolaki on pääpiirteissään kannatettava kokonaisuus, joka ei tosin sisällä mitään järin suuria mullistuksia, mutta luultavasti hyvä niin, kun katsoo esimerkiksi tätä parhaillaan käynnissä olevaa sote-uudistushässäkkää.

Tämän lukiolakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä käytiin jo varsin perusteellista keskustelua ja pohdintaa uuden lain sisällöstä ja sen vaikutuksista, enkä nyt enää toista aiempia, silloin ensimmäisen käsittelyn aikana esittämiäni, osin kriittisiäkin, näkökulmia. Mutta totean vielä kuitenkin uudelleen sen, että lakiin olisi perussuomalaisten mielestä tullut kirjata huomattavasti nyt tehtyä konkreettisemmin opettajakunnan velvollisuus puuttua havaitsemaansa kiusaamiseen, ja tämä seikka nousi tosiaan vahvasti esille myös asiantuntijakuulemisissa.

Arvoisa puhemies! Kannatan täten edustaja Elomaan kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen velvoittavaa lausumaehdotusta, jonka tärkeyttä edustaja Elomaa edellä jo varsin hyvin perustelikin.

14.42 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lukiolakiuudistus on äärimmäisen hyvä ja on pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukainen uudistus. Se saattaa tämän lukiolain tämän päivän tasalle, se on hyvä asia.

Laki tähtää laaja-alaisempaan opiskeluun oppiaineiden rajoja ylittäen. Tällainen tavallaan monitieteellinen opiskelu on erittäin hyvä asia, koska sehän opettaa nuoriamme hyödyntämään tietoa maksimaalisella määrällä. Pitää muistaa se, että nämä nykyiset lukiolaisethan, jotka esimerkiksi ensi syksynä aloittavat lukionsa, ovat moniosaajia esimerkiksi atk-, tietokonetaitojen suhteen verrattuna vaikka siihen ikäkauteen, mitä esimerkiksi allekirjoittanut edustaa. Heillähän siis on tietojenkäsittelyssä aivan loistavat taidot jo nuoresta iästä alkaen. Tämä, että kehitetään opettamista ja opiskelua, on erittäin hyvä asia.

Yksi asia on jäänyt ehkä vähän liian vähälle huomiolle: kunnan järjestämismahdollisuudet lukio-opetuksen suhteen. Monen kunnan talous tietysti on tiukalla tänä päivänä, mutta

kuitenkin olemme menossa parempaan suuntaan, ja tässä kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että lukioiden välisiä eroja on totta kai olemassa mutta valtiovallan pitää huolehtia siitä, että saadaan resurssit ajan tasalle, niin että voimme eri puolilla Suomea taata laadukkaan lukio-opetuksen.

Yksi seikka on vielä, joka pitää erikseen huomioida, ja se on tämä yläasteen opettajien ja lukion opettajien välinen yhteistyö. Monella paikkakunnallahan on se ongelma, että ei saada ihan parasta mahdollista opettaja-ainesta opettamaan lukiossa, koska täydet tuntimäärät sen normaalin viranhoidon piiriin eivät millään ylety. Näin ollen sen jälkeen, kun tehdään yhteistyötä yläasteen kanssa, saadaan näille opettajille täydet tuntimäärät, jolloin opettajanviran haku on paljon houkuttelevampaa. Sillä keinoin varmistetaan, että myös maaseutukunnissa pystytään hyvätasoista lukio-opetusta ja myös yläasteopetusta antamaan, koska pätevän opettajan saaminen paikkakunnalle on äärimmäisen tärkeää, lasten ja nuorten kannalta ensiarvoisen tärkeä asia.

Sitten lopuksi, arvoisa puhemies: Laissa mainittu ja sivistysvaliokunnan mietinnössä mainittu yhteistyö elinkeinoelämän kanssa on äärimmäisen tärkeää, koska jo opiskeluaikana luodut kontaktit työelämään avaavat sen polun sitten varsinaiseen työpaikkaan, kun opiskelut on suoritettu. Se on hieman murheellista tietenkin, kun meillä joka paikassa korostetaan — tai ei se murheellista ole, mutta se on realiteetti — yliopisto-opiskelua, sitä, että kaikkien pitää saada korkea-asteen tutkinto.

Meillä on valtava puute osaavista käsistä tässä maassa tänä päivänä millä tahansa ammattialalla. Joskus toivoisin, että mietittäisiin hieman syvällisemmin sitä, onko tavoitteena kouluttaa työttömiä maistereita vai koulutetaanko sitten henkilöitä, jotka pääsevät suoraan työelämään, esimerkiksi suorittavaan työhön, vaikkapa nyt koneenkuljettajaksi, rekkakuskiksi, linja-autonkuljettajaksi tai joksikin muuksi. Meillä on valtava määrä vapaita työpaikkoja [Puhemies koputtaa] tässä maassa, ja toivoisin, että tämä huomioitaisiin suunnitelmia tehtäessä.

14.45 **Jani Toivola vihr:** Arvoisa puhemies! Kuten jo aikaisemmassa keskustelussa tuli todetuksi, kokonaisuutena lakiesitys on hyvä.

Nyt tänäänkin tässä keskustelussa useamman edustajan puheenvuorossa on tullut esille, nimenomaan lukiokoulutukseen liittyen, stressi ja kuormittavuus. Se on tosi tärkeää, että tähän asiaan tartutaan, puututaan ja sitä käsitellään. Se on vakava ongelma, ja semmoinen ainakin, minkä itse olen huomannut, kun paljon kouluissa kierrän, että oikeastaan se keskustelu alkaa tällä hetkellä jo siellä yläkoulun puolella. Eli myöskin aika iso ilmiö ovat ne kasi- ja erityisesti ysiluokkalaiset koululaiset. Siellä se stressi ja kuormittavuus on aika paljon noussut ja nimenomaan niitten nuorten keskuudessa, jotka pohtivat lukio-opintoja yhtenä vaihtoehtona: mielikuvat siitä, mistä lukiossa on kyse tai mihin siellä ikään kuin täytyy pystyä, ja jopa jo se ennakointi sinne ylioppilaskirjoituksiin asti. Tämä on mielestäni kouluja kiertäessä ollut selkeä muutos oikeastaan ihan viimeisen vuoden aikana, tai viimeisen kahden vuoden aikana, ja on myös semmoinen elementti, minkä erityisesti usein koulupsykologit ja opinto-ohjaajat nostavat esille. Tämäkin esimerkki ikään kuin vain tukee sitä keskustelua, mitä tänäänkin on käyty stressistä ja kuormittavuudesta.

Opintopistejärjestelmä toivottavasti osaltaan tuo siihen helpotusta. Ainakin se antaa enemmän meille mahdollisuuksia ikään kuin mitata sitä työmäärää, mitä erilaisiin kokonaisuuksiin menee, ja sitä kautta helpottaa seurantaa. Mutta kuten täällä on todettu myös-

kin, se haaste tässä tietysti on, että edelleenkään tämä järjestelmä ei ole sitten yhteneväinen muiden koulutuspolkujen kanssa.

Toinen hieno tai tärkeä elementti mielestäni tässä on tämä opinto-ohjaus ja siellä yksilöllisyyden painottuminen ja myöskin tämä jälkiohjauselementti, mutta, kuten täällä todettiin, tosi tärkeätä olisi tässäkin kohtaa tarkastella sitä toista astetta kokonaisuutena ja sitä, mitä tämä sama elementti mahdollisimman pikaisesti voisi tarkoittaa siellä ammatillisen koulutuksen puolella. Ymmärrän, että puhutaan toisenlaisesta koulutuksesta, jolla on toisenlaiset tavoitteet, mutta silti siellä on samantyyppinen tuen tarve, ja sielläkin on niitä nuoria, joille välttämättä sen koulutuksen päättymisen jälkeen se seuraava vaihe ikään kuin ei selkeästi tai heti avaudu, eli mikä on se jälkiohjaustuki, jotta yhdenvertaisesti voidaan tarjota ne myöskin näille nuorille.

Muutenkin toivon itse tietysti, että nyt kun opinto-ohjaukseen tuodaan enemmän paukkuja, niin myöskin sitä sisältöä kehitetään. Tunnistetaan myöskin lukiovaiheessa nuorten erilaiset taustat ja se, miten se vaikuttaa esimerkiksi eri ammattialoille hakeutumiseen. Kuten viime keskustelussakin mainitsin, vieläkin meillä on valitettavan paljon — se on hämmentävää, mutta se on todellista — sitä, että edelleen esimerkiksi ihmisen kulttuurisen taustan vuoksi häntä vahvasti ohjataan ikään kuin tietyille aloille. Aina kun tämmöinen väittämä tulee esiin, se tuntuu käsittämättömältä, mutta kai se on uskottava, että edelleen tätäkin tapahtuu. Nämä ovat minusta semmoisia esimerkkejä, mitkä täytyy ottaa todella vakavasti. Se on muun muassa täydennyskoulutuskysymys: miten opinto-ohjaajilla todella olisi välineitä tunnistaa myös, kun nuoret miettivät niitä polkuja eteenpäin, että mitkä ovat eri ryhmiin kuuluville niitä mahdollisia haasteita — minkälaisia esteitä se oma kulttuurinen tausta tai ihonväri tai sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen, esimerkkeinä, [Puhemies koputtaa] tällä hetkellä vielä luovat siihen tulevaisuuteen — ja miten he voivat ammattilaisina olla niitä purkamassa.

14.48 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Haluan aloittaa kannattamalla edustaja Pilvi Torstin tekemiä lausumaehdotuksia, jotka siis sisältyvät tähän yhteiseen vastalauseeseen, ja erityisesti nostaa esille kaksi asiaa ja seikkaa, jotka näissä lausumaehdotuksissa on käsitelty, joista ensimmäinen on tämä lukiodiplomin mahdollisuuksien tarjoamisen tekeminen velvoittavaksi kaikille lukioille. Se olisi semmoinen uudistus, joka osaltaan myöskin vahvistaisi sitä lukiokoulutuksen yleissivistävää roolia ja tarjoaisi siis tasavertaisesti silloin kaikille opiskelijoille Suomessa mahdollisuuden antaa näyttöä osaamisestaan taito- ja taideaineissa. Me olisimme toivoneet, että tätä velvoittavuutta olisi tuotu nyt tämän lain käsittelyn yhteydessä myöskin lain tasolle.

Toinen tällainen tärkeä uudistus, joka näissä lausumaehdotuksissa käsitellään, joka osaltaan olisi vahvistanut yleissivistävyyttä mutta samalla myöskin lisännyt opiskelijoiden valinnanvapautta lukiokoulutuksen osalta, on elämänkatsomustiedon valitsemisen mahdollistaminen myöskin niille opiskelijoille, jotka johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat. Tämä olisi sitten toisaalta myöskin yksi askel vasemmistoliiton tavoitetta kohtaan, joka on se, että siirryttäisiin yhden kaikille yhtenäisen uskonto- ja elämänkatsomusaineen opettamiseen.

Sitten haluan vielä ehkä sen verran kommentoida edustaja Hoskosen puheenvuoroa, että kun tässä nyt näitä hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja kuuntelee, niin kuulostaa siltä, että tässä olisi tehty aivan järisyttävän suurta reformia, mutta näin nyt suinkaan ei ole. Tämän uudistuksen puitteissahan ei koskettu esimerkiksi tuntijakoon tai oppiainesisältöi-

hin, eli tätä ilmiöpohjaista opiskelua ja eri ainerajoja ylittäviä opintojahan on siis jo aikaisemmin tuotu lukiokoulutukseen.

Samaten edustaja Hoskonen nosti esille kysymyksen siitä, pitääkö kaikkien hankkia maisteritutkinto. No, ei suinkaan, mutta tavoitteeksi tulisi kyllä ottaa se, että kaikki suomalaiset nuoret suorittavat vähintään sen toisen asteen tutkinnon, ja siihen oppivelvollisuuden pidentäminen olisi varsin hyvä väline. Mutta sen lisäksi ovat myöskin kaikki puolueet minun ymmärtääkseni yhdessä sitoutuneet siihen tavoitteeseen, että itse asiassa lisätään korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten määrää siitä tasosta, mitä se on Suomessa tällä hetkellä, koska me olemme kansainvälisissä vertailuissa, OECD-vertailuissa, itse asiassa jäämässä jälkeen. Eli nämä vanhat totuudet siitä, että meillä on poikkeuksellisen korkeasti koulutettu kansa, eivät kohta enää pidä paikkaansa, ellemme me huolehdita siitä, että suomalaisilla nuorilla myöskin on mahdollisuus sitä korkeakoulututkintoa suorittaa.

14.51 **Eero Lehti kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomi tunnetaan maailmalla hyvästä koulutusjärjestelmästä. Suomi pärjää näissä Pisa-tutkimuksissa esimerkillisesti, ja se on luonut maailmalla käsityksen, että olemme tässä asiassa selkeästi, ainakin toistaiseksi, kärkijoukossa. Joskus olemme olleet aivan ensimmäisiä.

Siitä, että lukiossa olisi yksi oppilas, joka olisi jostain vieraasta kulttuurista, minulla on hyviä kokemuksia omalta lukioajaltani. Kun on yksi oppilas jostain muualta, hän ei pysty käyttämään omaa äidinkieltään, vaan hän opettelee suomea tai sitten suomalaiset opettelevat hänen äidinkieltään. Tämä avartaa maailmankuvaa. Ennen kaikkea olen pitkään ihmetellyt, että lukiot eivät myy näitä koulutuspaikkoja, varsinkaan maaseudulla, missä riittävän oppilasmäärän saaminen lukiolle ei aina ole itsestäänselvää. Maailmalla on paljon tällaista koulutusmyyntiä, mutta Suomi, jolla olisi erinomainen tuotesortimentti, ei ole ryhtynyt tätä jalostamaan sen pidemmälle. Lukio-opetus vuodessa maksanee 5 000—10 000 per oppilas, ja varsinkin ne henkilöt, jotka maailmassa hakevat lapsilleen parasta mahdollista koulutusta, voisivat valita tässä yhteydessä myös Suomen yhdeksi koulutuspaikaksi vuodeksi, kahdeksi tai pidemmäksikin aikaa. Näillä oppilailla olisi myöhemmin myös vaikutusta Suomen tunnetuksi tekemiseen ja porttien avaamiseen monessa kaupallisessa yhteydessä. Toivoisin, että ne henkilöt, jotka ovat enemmän näiden asioiden kanssa tekemisissä, pohtisivat tätä vaihtoehtoa. Toki meillä on oppilasvaihtoa, mutta se on vain osa, ja se on maksutonta puolin ja toisin, hyvä niin, mutta nyt olisi mahdollisuus myös myydä suomalaista koulutusosaamista.

14.53 **Tuomo Puumala kesk:** Arvoisa puhemies! Kävin jo lain ensimmäisessä käsittelyssä aika tarkasti läpi valiokunnan mietintöä. Esittelin sitä, ja sitten käytiin yksityiskohdista pitkälti debattia, joten ei enää kovin tarkasti, mutta muutama ikään kuin reunahuomio olennaisimmista kohdista.

Harvoin valiokunnassa on ollut käsittelyssä lakia, joka on saanut niin paljon kiitosta sen valmistelutavasta. Eli tässä on ollut poikkeuksellisen osallistava valmistelutapa. On kuultu kenttää laajasti, ja hyvin monella toimijalla on kokemus, että he ovat päässeet vaikuttamaan tähän lakiin. Pidän sitä hyvänä ja toivottavana myös jatkossa.

Sitten asiapuolelta: Tämä tuki, oppilaiden tuki, opiskelijoiden tuki, lienee tärkeimpiä asioita, mitä tässä laissa on. Tulen erittäin tarkasti seuraamaan, ja valiokunta tulee erittäin tarkasti seuraamaan, että se myös toteutuu. Yhtä tärkeänä asiana näen, että se tuki on yh-

täläistä myös ammattikouluopiskelijoille. Itse toivon henkilökohtaisesti, että tulevaisuudessa, kun tehdään reformeja, niitä ei tehtäisi erikseen lukiota ja ammattikoulua koskettavasti, vaan niissä voitaisiin tarkastella yhtenäisesti koko toista astetta. Uskon, että se olisi hedelmällisempi lähtökohta.

Sitten, mitä tulee tähän korkeakouluyhteistyöhön, sieltä toivon nyt syntyvän innovaatioita myös niiltä alueilta, joilla ei ole yliopistoa tai yliopistokeskusta tai ammattikorkeakoulua, hyvistä uusista menettelytavoista, miten tuo yhteistyö korkeakoulun kanssa voidaan rakentaa. Nythän on menossa jo monenlaisia malleja, ikään kuin kurkistusikkunoita jo olemassa olevissa lukiokokeiluissa, joissa muun muassa virkamiesruotsin pystyy tekemään jo lukioaikana, eli tästä ollaan jo valmistelemassa mallia. Tämäntyyppisiä malleja toivottavasti tulevaisuudessa tulee vielä huomattavasti lisää.

Ja, puhemies, loppuun ikään kuin omana visiona ohi tämän mietinnön ja lain: Toivon itse tulevaisuudessa sellaista lukiota, jossa ikään kuin jatkuva osaaminen olisi keskiössä ja jatkuva osaamisen näyttö siten, että sinne korkeakouluun ei jatkossa pyrittäisi pelkästään niillä ylioppilaskirjoituksissa saaduilla arvosanoilla, vaan jo ensimmäisenä vuonna voisi osoittaa osaamista oppiainerajojen yli tekemällä pienimuotoisia tutkielmia, seuraavana vuonna ehkä yhä kasvavilla vaatimuksilla, ehkä vähän samaan tapaan kuin lukiodiplomissa, ehkä vielä vähän pidemmälle mennen. Ja sitten tällä omalla kansiolla, ikään kuin omalla portfoliolla, tällä omaosaamiskansiolla, olisi merkitystä korkeakouluun pyrittäessä. Näin se ei olisi vain se yksi paineistettu hetki kolmannen vuoden lopussa, vaan ensimmäisestä vuodesta alkaen voisi osoittaa omaa kypsymistään, ajattelun kehittymistä, tutkielmien tekoa, mikä vastaa sitten sitä korkeakoulumaailmaa vielä paremmin. Tämäntyyppistä ajattelumaailmaa tulevaisuuden lukiolta toivoisin.

14.56 **Paavo Arhinmäki vas:** Arvoisa herra puhemies! Sivistysvaliokunnan puheenjohtajan, edustaja Puumalan puheenvuorosta on hyvä jatkaa — siinä oli sellaisia tulevaisuuden elementtejä, joita ei ehkä edustaja Hoskosen puheenvuorossa niinkään ollut.

Ensinnäkin vierastaisin sitä ajatusta, että meidän pitäisi laskea suomalaisten koulutustasoa, kun aika laajasti meidän yhteinen näkemys on ollut se, että koulutustasoa pitää edelleen nostaa, ja me pärjäämme maailmassa vain sillä, että meillä on korkeasti koulutettu kansa. Se ei tarkoita sitä, että jokaisen pitää opiskella maisteriksi. Meillä on myös ammattikorkeapuolella korkea-asteen tutkintoja, jotka voivat hivenen kapeammalle sektorille keskittyä.

Mutta oleellista on se, että meidän ei pidä tehdä sitä, että pyrimme tekemään putkia, joista valmistutaan mahdollisimman nopeasti ulos kapealla tutkinnolla. Työelämä muuttuu jatkuvasti, kokonaisia töitä, aloja, saattaa mennä alta pois, ja on kysymys sitten lukio-opinnoista, toisen asteen ammatillisista opinnoista tai muista opinnoista, niin pitäisi aina pyrkiä myös siihen, että opinnot ovat sillä tavalla yleissivistäviä, että ne antavat mahdollisuuksia sellaisissa tilanteissa, joissa aikaisempi ammatti menee alta — välineet ja kyvyt opiskella uutta ammattia, uutta osaamista.

Arvoisa herra puhemies! Olen myös siitä samaa mieltä, että kun toista astetta käsitellään, niin mahdollisimman paljon pitäisi ammatillista toista astetta ja lukiokoulutusta pyrkiä käsittelemään yhtä aikaa. Oleellinen kysymys on tietenkin se, että jokainen, jokainen suomalainen nuori, suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Kukaan ei jäisi perustutkinnon varaan. Liian moni jää tällä hetkellä, ja se johtaa siihen, että tämä joukko on kaikkein suurimmassa vaarassa, että heidät syrjäytetään yhteiskunnasta. Tähän yksi parhaita keinoja olisi

oppivelvollisuusiän pidentäminen niin, että jatkossakin nykyisen peruskoulun jälkeen kyllä jakauduttaisiin kiinnostuksen ja osaamisen kautta eri tyyppisiin koulutusmuotoihin, mutta olisi sekä velvollisuus tarjota jokaiselle nuorelle tämä että myös nuorella velvollisuus osallistua. Ilokseni panin merkille, jos oikein ymmärsin, että keskustan puoluekokouskin otti askeleen tähän suuntaan sillä, että kannatti oppivelvollisuusiän nostamista vuodella ylöspäin, jos oikein ymmärsin sitä päätöstä.

Toinen iso kysymys on tietysti toisen asteen oppimateriaalien maksuttomuus, joka ratkeaa tällä oppivelvollisuusiän nostolla, mutta jo ennen sitä, jos ei olla valmiita ottamaan tätä askelta, siinä pitäisi tehdä jotakin, koska liian moni joutuu keskeyttämään opinnot — erityisesti ammatillisella puolella mutta myös lukiopuolella — liian korkeiden oppimateriaali- ja kirjamaksujen vuoksi.

14.59 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ei edustaja Hoskonen ole vastustamassa korkeampaa opiskelutasoa, ei tietenkään, mutta sitä olen mielelläni kritisoimassa, että kannattaako meidän kouluttaa työttömiä maistereita, kun samaan aikaan — tiedän omista tuttavayrittäjistäni sen verran, että osaavan CNC-sorvaajan saaminen erääseen ystäväni firmaan on mahdotonta — mistään ei saa enää sorvareita tähän maahan, ei mistään. Onko järkeä pitää ihmiset työttömyyskortistossa maistereina, kun samaan aikaan emme saa hitsareita, emme saa sorvareita? Rekkakuskeista, osaavista rekankuljettajista, olisi valtava puute, yhtä lailla maansiirtotyöntekijöistä, jotka kaivinkoneella pystyvät tekemään sen alan vaativia töitä ja jotka osaavat lukea rakennuspiirustukset. Aivan samoin rakennustyömailla tänä päivänä puuttuu työnjohtoa, osaavaa rakennusmestaria ei saa mistään. Mitä se auttaa, jos siellä työttömyyskortistossa lepää maisteri, joka ei rakentamisesta tiedä juuri mitään? [Paavo Arhinmäen välihuuto] Hallintotieteiden maisteri on varmaan arvokas tutkinto, en sitä polemisoi ollenkaan, mutta onko siinä järkeä, että me koulutamme työttömiä, kun samaan aikaan on huutava työvoimapula? Vai aiotaanko tämä ratkaista sillä, että avataan rajat ja päästetään ihmisiä töihin tänne? Ehkä se on jonkun pyrkimys, mutta minusta siinä ei ole mitään järkeä, koska kyllä meidän suomalaisille nuorille pitää tarjota se ura sieltä koulunpenkiltä työelämään eikä sieltä kortistoon. Jokainen meistä sen tiedämme, edustaja Arhinmäki varmasti tietää pitkäaikaisena ministerinäkin sen, että kun ihminen jää työttömäksi ja on siellä riittävän pitkään, niin se on ihan varmaa, että uuden ammatin opiskelu sen jälkeen on kovin vaikeaa, muuntokoulutuksenkin kautta. Niitä teitäkinhän tarjotaan tänä päivänä, [Puhemies koputtaa] että muuntokoulutetaan erilaisiin ammatteihin ihmisiä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Anteeksi, edustaja, jatka vain.

Minä jo säikähdin, että äkkiäpä se aika meni. Kiitoksia, arvoisa puhemies. Aihe on kuitenkin mieleinen.

Joka tapauksessa, arvoisa puhemies, tilanne on nimittäin niin, että tämän ystäväni yrityksen kautta olen havahtunut siihen karmeaan totuuteen, että perusmetallinosaajia tässä maassa ei enää ole. Ei se auta mitään, jos siellä Joensuun työvoimatoimistossa on 48 tuoretta maisteria, jotka juuri valmistuivat yliopistosta. Se ei auta yhtään sitä firmaa, kun ei ole hitsaria, ei ole CNC-sorvaajaa. Se yhtiö ratkaisi ongelmansa palkkaamalla ulkomailta tulevan henkilön vuokratyöfirman kautta sorvaamaan ne osat, kun ei mistään saanut.

Kyllä tässä meidän pitää miettiä. Tässä talossa toitotetaan suurella äänellä aina opiskelun tärkeyttä. Hieno asia, mutta ei se, jos koulutamme työttömiä maistereita, auta yhtään mitään, ja kymmenen vuoden kuluttua meillä on siihen liittyen, jos sitä työtä ei ole, vielä isompi ongelma. Toivon, että tähän koulutuspoliittiseen keskusteluun jonain päivänä tulisi sen verran järkeä, että huomioitaisiin se, missä sitä työtä on. Joensuussa esimerkiksi John Deeren metsäkonetehtaalla on iso pula metallimiehistä, jotka pystyisivät metsäkoneen laittamaan kokoon, laittamaan sen toimintakuntoon ja myymään asiakkaalle. Siitä on kysymys. Siinä ei auta yhtään mitään naureskella, onko meillä maistereita liikaa vai liian vähän. Se on realiteetti, johon meidän on mukautuminen. Jos me emme pysty niitä huipputuotteita tässä maassa tekemään, niin sitten joku ylikansallinen firma, kuten äsken mainitsemani yhtiö on, äänestää jaloillaan [Puhemies koputtaa] ja pistää pillit pussiin ja siirtyy jonnekin, missä työvoimaa on.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Hoskonen, nyt alkaisi olla se 3 minuuttia täynnä.

15.03 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskosen puheen vauhtia, sisältöä ja persoonallisuutta on aina välillä mielenkiintoista kuunnella. Totta kai olemme sitä mieltä kaikkikin, että ei nyt tietoisesti pidä kouluttaa akateemisia työttömiä, mutta toteaisin nyt tämän tosiasiallisen tilastotiedon, että korkea-asteen ylemmän tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste on 90 prosenttia ja niitten nuorten, jotka ovat vain pelkän peruskoulun varassa, 40 prosenttia. Kyllä koulutus aina pääsääntöisesti kannattaa.

En nyt malta olla toteamatta sitä, että silloin kun olin itse opetusministerinä, jouduin jonkun verran lopettamaan näitä taidealan, viestintäalan erityisesti ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja juuri sen takia, että heitä valmistui työttömäksi sata-, jollei tuhatmäärin. Siinäkin oli taustalla se, että niiden alojen työtehtävissä on tämmöinen kolmi—nelikymppinen sukupolvi, joka ei juurikaan jää eläkkeelle, ja ei tavallaan avaudu työpaikkoja. Silloin esimerkiksi itse pyrin ohjaamaan nuoria lastentarhanopettaja- ja hoitoalan koulutukseen, joihin monet taidealan nuoret sopivat erittäin hyvin.

Hoskonen ei nyt ollut kiinnostunut kuulemaan, mitä edustaja Gustafssonilla on asiaa. Minä olisin vielä todennut sen, kun hän kaipasi näitä CNC-koneistajia, että tietysti kaipaan minäkin. Olin demarien koulutuspoliittisen työryhmän kanssa Teknologiateollisuuden vieraana viime viikolla Eteläranta kympissä, ja kuultiin Teknologiateollisuuden tuoreimmat tiedot työvoimatilanteesta. Mielenkiintoista oli se, kun minulla oli hyvät tiedot neljän viiden vuoden takaa, jolloin teknologiateollisuus rekrytoi uutta työvoimaa niin, että 50 prosenttia oli korkea-asteen tutkinnon suorittaneita ja toinen puoli metallin perusammattitutkinnon suorittaneita, että nyt tällä hetkellä se on muuttunut 60/40 eli teknologiateollisuus rekrytoi pääosan työvoimasta teknisistä yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Näin se vain niin kuin menee, että koko osaamistaso nousee. Tämä demarien pitkä linjahan on ollut se, että koko kansan koulutustasoa pitää nostaa.

Arvoisa puhemies! Tästä lukiolaista käytin ensimmäisessä käsittelyssä vähän perusteellisemman puheenvuoron ja silloin totesin sen, että se on näistä hallituksen esityksistä ihan parhaimmasta päästä — toisin kuin muutaman päivän päästä tänne tuleva varhaiskasvatuslaki, joka on erittäin heikosti valmisteltu.

Kaikkein merkittävin asia lukiolaissa on tietysti se, että sen pitää vahvistaa ja korostaa lukion yleissivistävän koulutustehtävän merkitystä. Siis kukaan meistä ei oikein tarkem-

min tiedä, mitkä ovat 20—30-luvun tarpeet ihmisen osaamisalueitten kohdalla, mutta yksi asia on varma: hyvä yleissivistys — niin yhteiskunnallis-humanistisissa aineissa kuin luonnontieteellisissäkin aineissa mitä syvällisempi, laajempi on perusta, sen paremmin nuori pärjää.

Ja sitten tässä on vielä sekin näkökulma, että laaja yleissivistys on paras vastalääke verkkopopulismiin, valeuutisiin, ylipäätänsä tähän tubettajien ja somen maailmaan. Hyvä sivistyspohja on parasta ikään kuin lääkettä ja ihmisen kykyä havainnoida ja ymmärtää yhteiskuntaa ja sen kehitystä, ja se on lukion tärkeä tehtävä, sanoisin, tärkein. Se on toki tärkeä myöskin ammatillisella puolella. Minulla itselläni on sellainen ihmiskuva, että lukionuori ja ammatillisen koulutuksen nuori, molemmat, ansaitsevat erittäin laadukkaan ja hyvän koulutuksen — erityisesti tästä näkökulmasta, kuten itse totesin, että hyvä ammattisivistys, hyvä yleissivistys ovat ne, mitä me sivistyspoliitikkoina haluamme nuorille antaa.

15.08 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Todella harmillista, että edustaja Hoskonen lähti tekemään niitä metsäkonekauppoja varmasti toisaalle, kun täällä olisi pitänyt olla kyllä jatkamassa tätä keskustelua. Hänen näkemyksensä siitä, että työttömiä maistereita ei kannata kouluttaa — ymmärrän kyllä kielikuvan, mutta nimenomaan on tärkeää, että meidän koulutusjärjestelmä mahdollistaa myös työttömien maistereiden koulutuksen, jotta he pääsevät vaihtelevan työvoimatarjonnan piiriin, ja se on erittäin mahdollista. Se on ollut valitettavaa, että opintorahauudistuksessa leikattiin sitä jo tutkinnon suorittaneilta, mikä on ollut yksi takaisku koulutussopimuksen pettämisen lisäksi.

Mutta siinä mielessä vähän sympatiseeraan kyllä edustaja Hoskosta näin oppimisvaikeuksisena kansanedustajana, että pidän erittäin tärkeänä, että työpaikat olisivat valmiita ottamaan myös ilman toisen asteen koulutusta olevia tulevia työntekijöitä oppimaan ammattia työssä, mutta siinäkin pitää olla se kriteeri, että pitää olla yleissivistävää koulutusta niin, että jokainen, joka ei ole toisen asteen koulutusta suorittanut, saa siihen valmiuksia kouluttautua edelleen. Jokaisen kapea-alaisemmankin koulutuksen pitää sisältää aina mahdollisuuksia uuden oppimiseen, koska työelämä muuttuu todella nopeasti, niin kuin tässä edustaja Arhinmäkikin totesi. Eli työelämä muuttuu nopearytmisesti: niin kuin täällä on todettu, tiettyjä aloja voi häipyä ihan yhtäkkiä, ja meille voi tulla vaikkapa 10 000 työtöntä joltakin alalta. En nyt halua käyttää negatiivisessa mielessä vaikkapa autoalan teollisuutta, mutta voi olla, että yhdessä pienessä liikkeessä tapahtuukin jotakin sellaista, että meillä on hirvittävä määrä työttömiä joltakin sektorilta, ja se kouluttautuminen, mikä siihen on tarvittu, edellyttää, että siellä on uudelleenoppimisen mahdollisuuksia annettu jo siemeneksi. Ja vaikka nyt lukiolaisista puhutaankin, niin toivoisin, että keskustelua käytäisiin myös siitä, että työpaikoilla pitää olla jatkuvan oman ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksia edistävää toimintaa, joka antaa myös sitten lisäresursseja siihen, että jos mahdollisesti työmarkkinat muuttuvat, niin näillä henkilöillä on edelleen uuden oppimisen osaaminen hallussa.

15.11 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Jatkan edelleen edustaja Hoskosen aloittamaa koulutuspoliittista keskustelua:

Tämä ”ei kouluteta enää työttömiä maistereita” on nähdäkseni jo tällä hetkellä vanhentunut fraasi, mitä aina välillä toistellaan koulutuspoliittisissa keskusteluissa ja missä ei kuitenkaan huomioida sitä, että kun tarkastellaan osaamistason ja koulutuspolitiikan isoa kuvaa Suomessa tällä hetkellä, niin meillä on, kuten jo aikaisemmin todettiin, itse asiassa tar-

vetta lisätä korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuutta, ja siihen tavoitteeseen myöskin nyt tämän korkeakouluvisiotyön puitteissa yritetään erinäisin poliittisin päätöksin päästä. Eli ongelma ei suinkaan Suomessa enää ole se, että me kouluttaisimme liikaa työttömiä maistereita, vaan se, että meillä on liian vähän korkeakoulututkinnon suorittaneita nuoria aikuisia.

Sitten edustaja Hoskonen tässä peräänkuulutti sorvareita ja rekkakuskeja ja perusmetallinosaajia ja rakennusalan asiantuntijoita ja ihmetteli sitten, mistä me niitä saamme, ja vastaushan on simppeli: meillä on erinomaisen hyvä ja laadukas ammatillisen koulutuksen järjestelmä, jonka kautta saadaan osaavaa väkeä nimenomaan tämänkaltaisiin työtehtäviin töihin. Harmillisesti kyllä tämä hallitus, jossa edustaja Hoskosen edustama puolue istuu, on suunnannut poikkeuksellisen kovia leikkauksia nimenomaan ammatillisen koulutuksen rahoitukseen, mikä myöskin vaikuttaa ammatillisen koulutuksen laatuun ja opettajien edellytyksiin kunnolla kouluttaa laadukkaasti niitä tulevaisuuden sorvareita, rekkakuskeja, rakennusalan asiantuntijoita ja perusmetallinosaajia. Eli mikäli edustaja Hoskonen on näistä osaajista huolissaan, niin kannattaisi edustaja Hoskosen kyllä ehkä katsoa peiliin ja pohtia, mitä oma puolue tulikaan tehneeksi hallitusneuvotteluissa kolme vuotta sitten.

15.13 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Gustafsson puhui yleissivistyksestä, eikä sitä koskaan kyllä mielestäni liikaa korosteta. Yleissivistys on se pohja, jonka päälle rakennetaan sitten sitä ammatillista erityisosaamista. Erityisosaaminen, on se sitten sorvaria tai lääkäriä tai opettajaa tai mitä tahansa — tieto vanhenee äärimmäisen nopeasti, ja se vanhenemisaika lyhenee koko ajan. Muistaakseni akateemisesta tutkinnosta keskimäärin noin 10—20 prosenttia on relevanttia 10 vuoden jälkeen valmistumisesta.

Ja mikä tässä on olennaista? Olennaista on se, että pitää olla opiskelutaidot. Yleissivistys siellä pohjalla, ja sitten niin sanotut geneeriset eli siirrettävät taidot, joilla tarkoitetaan sitä, että on medialukutaitoa, on kykyä hankkia tietoa, on kykyä erottaa olennainen epäolennaisesta, neuvottelutaitoa, argumentointitaitoa, yhteistyökykyä. Puhetaito on yksi sellainen, mikä on Suomessa jäänyt liian vähälle, jos verrataan kansainvälisesti. Meillä on aika paljon korostunut kirjallinen esittäminen, mutta puhuminen ja puhetaito on sellaista, joka tulee entistä enemmän korostumaan.

Pisa-tutkimuksista: Suomi on edelleen maailman kärkeä. Meillä on huippuopettajat, meillä on hieno järjestelmä. Se ei tarkoita sitä, ettei siellä ole kehittämisen tarvetta. Mutta se on lähtökohdiltaan erinomainen. Sitä pitää arvostaa. Pisa-tutkimuksissa on pientä liukumaa alaspäin, siihen pitää puuttua, ja sitä pitää seurata. Uskon, että yksi keskeinen syy siellä taustalla on se, että lukemisen merkitystä ei ole riittävästi sisäistetty ja ymmärretty. Liikaa menee semmoiseen ad hoc -lukemiseen, kirjat, kirjallisuus jäävät vähemmälle. Se on myös yhteydessä kykyyn ymmärtää toisia, empatiataitoon ja kulttuurien ymmärtämiseen, minkä merkitys myös kasvaa tulevaisuudessa. Pitää ymmärtää myös toisia kulttuureja.

Riksdagen avslutade debatten och avbröt behandlingen av ärendet.